[הקדמת בני הגאון לביאור הגר"א]

הקדמת הרב המופלג החריף ובקי חכם ושלם נכבד לבית ישראל מוהר"ר **אברהם** נ"י. ואחיו הרב המופלג בתורה וביראה חכם ונבון כבוד מוהר"ר **יהודא ליב** בני הגאון האמיתי חסיד ה' **רבינו אליהו** זצלה"ה מווילנא נשמתו עדן

במה אכף ובמה אקדם, על כל אשר גמלנו כרחמיו על צאן ידו ועם מרעיתו, ואליהם תשוקתו. מיום היותה עד היום הזה, לא זז מחבבה, מבקש אהבה, כיד אלהינו הטובה. דור הולך ודור בא, וישראל עומדים על תלה של תורה חליפות וצבא, וזרח השמש ובא, עד שלא שקעה שמשו של צדיק זה להפטר בחבה, זרחה שמשו של צדיק אחר על ארץ רבה, אבי ראה גם ראה רבה העזובה. עדן ועדנים, אב לבנים לא יוכל להודיע אמתה של תורה מרוב צרות ואונים. כי ארכו לנו הימים מחורבן בית מקדשנו, ותשש כחנו, ושמם לבנו, ורפו ידינו, וכהו עינינו, וכבדו אזנינו, ונאלם לשוננו, וניטל רוב מדברנו, ונסתמה מעיינות חכמתינו. ונשתבשו הסברות, וגדלו המחלוקות ורבו הדעות, ולא נשארה הלכה פסוקה שאין בה דעות שונות. האומנם יוצר אור בטובו מחדש תמיד מעשה בראשית, מאורות הצדיקים נתן סביבות זמן חשכת הגלות. הכין ופעל זהרי מחברים מזהירים כזוהר הרקיע. לא זכינו כולנו לאורם ונגששה כעורים בצהרים, הן אראלם, לבן של ראשונים כפתחו של אולם, ואנחנו יתמי דיתמי בלי נשמע קולם, אם הקדמונים כולם עמדו ברום עולם. פומין ממללין רברבין, ובמלחמה של תורה עבדין קריבין, ומשמיעים יחד קול מלך עולם. אין לנו פה ולשון, ואור תורתם אין מאיר עינינו באישון. כי עונינו כסו פנינו, ועלומינו את מאור תורתנו. כי כל ימינו פנו בתורה שלא לשמה כלינו שנינו בהבל של חטא:

אוצר החכמה

לולא ה' הותיר לנו חטיבה אחת בעולמו, ד' אמות של הלכה, הוא חלקו של הקב"ה, הוא זיוו והדרו. הופיע אורו בשנת תפ"ב לאלף הששי, זה היום יום ראשון של פסח, שמענו קול רנה וישועה, באהלי צדיקו של עולם הרב הגדול המפורסם זקיני מוה' **שלמה זלמן** מק"ק סעלץ עיר מלאה חכמים וסופרים, סמוך לק"ק בריסק דליטא. קול נתנו שחקים, הנה בן ניתן לו, הוא יקים עול תורה. יגלה עמוקות, ישביע נפש שוקקות. גם באיים רחוקות. קדושתו ופרישותו. הולך וגדול וטוב מיום הולדו. רק אך עד ששה שנים למד אצל רב, ומאז קול ה' לעיר יקרא. באזני מבחר הנבונים, הביטו בעינא פקיחא על הנער הזה, בוצינא דנהורא, פה מפיק מרגליות במושב זקנים, שפתותיו שושנים, פה ששונה חילוקים. בהיות ששה שנים וחצי, דרש בבית הכנסת חילוק אשר למדו אביו, ובסעודה שלישית של שבת הביאו אביו לפני הרב הגאון ר' העשיל אב"ד דק"ק **ווילנא** זצללה"ה, אמר הרב רבי העשיל לגדולים אשר ישבו לפניו, הנמצא חכם ונבון כמו הילד הזה, המה השיבו אמריהם אין זאת מהנפלאות, רק אות על טוב השגתו, הן אביו למדו ויורהו ויאמר לו פעם שתים ושלשה יקיבל היטב. ויען הרב ר' העשיל, נכון לבי בטוח בילד הזה ומעשהו, כי יוכל להגיד כזאת וכזאת מלבו. אתן לו שעה אחת להתבונן תראו נפלאות, יתבונן בעצמו ערך שעה אחת, והקשה עוד קושיות רבות ותירץ כולם בסגנון אחד. המה שמעו כן תמהו, רצון אחזתם לנשקו ולחבקו, אחרי שמעו כל זאת אמרו אין נבון וחכם כמוהו:

בהיותו בן תשע שנים ויהי ידיו רב לו במקרא במשנה ובגמרא, וישבע מסברות דבריהן, גם מדרשי אגדות צומחות אחריהן, רוח מבינתו הקיצו ותאמר לו:

למי שיח סודות הנעלמות מכל נמצא הוא בספר עץ החיים, אם חתום הוא מעיני כל חי ה' יראה לו, ואם בדברים החמורים בשיטות הש"ס בפוסקים ושו"ת ומפרשי קדמונים ואחרונים, דעת מבינתך ישחק לו:

יגעת ולא מצאת אל תאמן לבבך, מיד השיג ללמוד ספרים בנגלה ובנסתר ולמד כל כתבי עץ החיים בחצי שנה... מה' היתה לו:

מי אסף רוח חכמה והשגה לספר כל תהלותיו, הן בהיותו בן י"ג שנה ויום א' קבל תוקף חסידותו ופרישותו כתועפת ראם לו:

מאן לא הסתכל עד יום מותו מד' אמותיו חוצה, ושלא להנות מעוה"ז רצה, אכל לחם צר צנומה, שרויה במים שיעור ב' זיתים, ואכל אותן ערב ובקר, ולא טעמן בחכו רק בצען שלימות תוכו רצוף אהבה:

התורה והעבודה שם אפריון עשה לו, שם לילות כימים, לגלות דבר אה"ח 1234567 ה' אמתה של תורה, אחרי נמכר בידי תלמידים שלא שמשו כל צרכן, גאולה תהיה לו:

מי כמוהו מורה פנים חדשות בהלכות ואגדות, מי פתי יסור מהשכיל לבבו, ודרך תבונות מהר ימהרנה לו:

הן הוא הבין את דרכה, והוא הודיע את מקומה, ידיו רב לו להניף תנופה, במלחמתה של תורה לאמתתה. הרחיב גבולה בתלמידים רבים ונכבדים, עמקים בעמקי הלכה ישדדים. וכולם לא הגיעו לחצי קרסוליו. לשליש ולרביע ספק קרוב לו:

כל ימיו ורגעיו ועתותיו, בתורת ה' הפצו ובה נפשו דבקה, הקשיב על שפת אמת ולן בעומקה וירא ראשית לו:

ששה שנים אזן וחקר היטב תלמוד בבלי וירושלמי ותוספתות מכילתא וספרא וספרי, והאיר אפילת חשכת עבי הנוסחאות ודרך חכמה שכבשוה בפלפולא יתירא אשר אין יוצא ואין בא, ופתח לרוחה ואמרו הכל, אשרי העם שככה לו:

הן מי כמוהו נטע תורת אמת בתוכנו, כמוהו מורה אמת לאמתתו, חכמה ודעת קדושים, ונהנין ממנו עצה ותושיה, פרי ישוה לו:

עוד ששה שנים עסק בדברי פוסקים ראשונים ואחרונים, המה הגדולים אשר מעולם אנשי השם גאונים קדמאי ובתראי. ולא פנה אל גדולת גדולתם, ולחכמת חכמתם ולקדושת קדושתם, להצילם מכל מכשול ושגיאה לתרץ דבריהם, רק בכל כחו עבד ושמר להבין ולהשכיל דברי חכמי הגמרא הקדושים, אשר כל דבריהם כנחלי אש מלחשים, אשר באות אחת מדברי רז"ל דחה הרבה מדברי המחברים, ארובות אור ממרום נפתחו לו כי הפליא ה' חסיד לו:

האומנם איך נעיז פנינו, לשער ידיעתו וחכמתו, ולמדוד מדתו על פי מדותינו. ה' הרועה אותו שלח לפניו אורו ואמתו, להדריכו בדרך ילך. האמת היתה נר לרגלו, להגיע לסוף ההכרה והידיעה, להשכיל בתורת ה' גדולות ובצורות אשר לא ידע איש מקומה, כי פועל אדם ישולם לו:

ואחד הצמיחה לו קרן ישועה, לסתור סברות נפסדות בה חתר מחתרת ונתגלה לו תעצומות אורה. אם תפקח עיניך אחי, ותעביר עיונך בביאורו על שו"ע משער לשער, ומסימן לסימן באהבתך ובחמלתך על האמת, עיניך תחזינה מישרים כי מר"ן ב"י ז"ל הוא היה המאסף לכל הדעות ונשא ונתן בהם כפי דעתו הרחבה, ואספן כעמיר גורנה בחיבורו הקצר. וזקנינו הרב הגאון מהר"מ שחיבר באר הגולה, גילה מקור הדינים וכל הדעות דלה לנו מחיבורו הגדול של מרן ב"י, (כמבואר בהקדמת באה"ג). ומר אבא הגאון זצללה"ה בחיבורו זה, הראה את מקורן כל תיבה ותיבה היא גמרא מפורשת בבלי או ירושלמי או דברי רש"י ותוספות, מה שלא שערו מרן ב"י וכל קדמונינו זולת פלפולים עמוקים ומתוקים. ותחי רוח דבריהם, ונראה פנים חדשות כאלו כל הדעות מרועה א' נתנן אל אחד אמרן לא ידענו מה היה לו:

כמה הועילה לו תשוקת האמת, היא נתנה לפניו מסילה נכונה וישרה, עמה גבר על כוחותיו הטבעיים, להכניסם במסורת הברית. הקדיש נפשו ולבו אל ה' מנעורין דודי לי ואני לו. לא הספיקו דמויים

משקרים מהנאת עוה"ז להתעותו מפקודי ה' בשום אחד מדקדוקיה, ונזדרז לשמור אותם ככל הכתוב. ולא ימצא לו עון אשר חטא לסמוך על דברי המיקל, ונתן את נפשו לקיים כל דקדוקי מאמרי רז"ל גם מה שלא הובא בשו"ע, כי אמר ה' יוצרי מבטן לעבד לו:

אספר אל חוק אחד מהנהגותיו. פעם אחת בהיותו בדרך, ולן אצל איש ישר הולך. בערב נתן הבעה"ב לפניו לאכול, והפצירו לאכול. וישם בפיו והקיאן כי נתקלקלה אצטומכתו. ויבא בעה"ב ומצא הקערה שלימה כבתחילה, ויפצר אותו עוד הפעם, ויחל לאכול והקיאן שוב. ועשה כן ג' או ד' פעמים. ושאל אותו אחד מגדולי תלמידיו המפורסמים שהיו עמו בדרך, מדוע מצער נפשו כאשר לא תוכל שאת אותו העת לאכול, והשיב הלא ארז"ל [פסחים פו, ב] כל מה שאומר לך בעה"ב עשה ובכל מקום שנאמר עשה אפילו בדברי סופרים, שיעורו לקיים עד שתצא נפשו, כי הוא אדוניך והשתחוי לו:

כמה מסר נפשו להרחיק מחברת ביתו בניו ובנותיו, רק יראת ה' טהורה לשכנה דרש, בין כתפיו שכן. עד שמימיו לא שאל את בניו ובנותיו בעסק פרנסתם ומהות מצבם. מימיו לא כתב אליהם איגרות לשאול בשלומם. ואם בא א' מבניו לגבולו, גם כי הגדיל השמחה, כי לא ראה אותו שנה או שנתים, אפס לא שאל אותו על עסקי שלום בניו וביתו ועניין פרנסתו. וכאשר נח מדרכו שיעור שעה אחת, מהור ימהרנו שוב לקבוע סדר לימודו, וכה אמר בדרך בטלת מלהשלים שיעור סדר לימוד, הוא ישולם בביתי, אל תתנו דמי לו:

ראה אחי והביטה, מה רב טוב העונג והערבות בנפשות היראים, העוזבים דרכי העוה"ז ועסקיו לעמול בתורה ומצוה. כי יגיעם ערבות ועונג, יספיק להמשיכם בכח גדול, להפרד מדרכי העולם וחמודותיה, להתבודד בדרכי ה' ותורתו, עד שמתיקות והערבות שמוצאים בה, ינתקו מיתרי הטבע, ומשליכים עבותות אהבת הבנים, גם אם המה יחידים להם. אחי הרב הגדול איש תם וישר וירא אלקים המנוח מו' **שלמה זלמן** ז"ל, בהיותו בן חמש שנים או כבן שש, היה רך ויחיד לאביו, ואביו אהבו שעשועיו בכל עת, כי הכיר בו מדת טובו צדקתו. פעם אחת נפל למשכב טרם שב לאיתנו, הסכים מר אבא הגאון ז"ל בדעתו לנסוע אל המקום אשר הכין להתבודד (שבעה פרסאות מק"ק וילנא), הבוקר אור ויסע אל המקום ההוא להתבודד כפעם בפעם, שמה נסכרו מעיינות הטבע, עד ששכח ביתו ובניו יותר מחודש ימים. פעם אחת הלך לבית הרחיצה, גלוי וידוע שאסור להרהר שם בד"ת, התחיל לעיין בענייניו, ונזכר כי בדרך זו הלך מביתו יותר מחודש ימים. ובנו חביבו מתהלך בתומו, נעזב ממנו מושכב על ערש דוי. נכמרו רחמיו, וצוה לאסור רכבו לשוב לביתו לפקוד שלומו, לדעה מה יעשה לו:

ותדע ותשכיל ידיד הקורא. כי יראתו ותורתו הוא בשיעור נמרץ יותר ממה ששערנו ולא הוגד לנו החצי. כשנשים לב אל כל המעשים אשר עשאם, מספר ימי חייו מתחלה ועד סוף, תראה שכלם באו בתכלית החריצות והשלימות. אם במה שעבר עליו בהסתכנותו במלחמתו עם בחות גופו, ואם בכובד העבודה שקיים וקבל על עצמו כל ימיו, שלא לישן יותר מב' שעות במעת לעת. ומימיו לא ישן יותר מחצי שעה רצופה, ובאותה החצי שעה היו שפתותיו מרחשין הלכות ואגדות. ככלות החצי שעה התגבר כארי ויטול ידיו והתחיל ללמוד בקול רם ויישן עוד הפעם חצי שעה. וככה היתה שיעור שינתו ג' מחצית השעה בלילה, ומחצית השעה ביום. וגם תחבולותיו נגד היצר, מה שהיה לבו חפץ, גזר עליה אומר שאינה טובה אמיתית, והתרחק ממנה ויט שכמו לסבול הצער של רעבון והדחק של ניעור משינה, כי אמר הבה נתחכמה לו:

יום פקחותו והשתדלותו בעבודת ה', היא שעמדה לו נגד כל מעיק לו, והיא שהסירה כל דאגה וכל עצב לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לב כל הימים. בכל יום ויום נתעצמה בידו ההשכלה האמיתית, עד שהסכימה עמו דעת קונו, ולא עשה מדעתו קטנה או גדולה. שתים זו שמעתי מפיו הקדוש והטהור, חשב מלאכתו שעמל בהם מספר ימי חייו, למלאכה נמבזה ונמס. ובבואו לפניו אל הקדש פנימה שאל מאתו כל דבר הקשה לו, ונתן לו די מחסורו אשר יחסר לו:

והשלישי הרב הגאון החסיד ועניו מוהר"ר **שלמה זלמן** וצלל"ה אחיו של הרב הגאון ר' חיים הנ"ל. בבואו לפניו היו כל כחותיו נכנעים. טרם נכנס לפנים מן הקלעים גם כי כל רז לא אנס ליה, אדר ענוה אדרתו, בעל ענוה ומוסר, כל מדה יקרה לא חסר, מה יקר מחכמה וכבוד שמו הטוב, אהוב למעלה ונחמד למטה. ומר אבא וצלל"ה אהבת נפשו אהבו, אהבתו נשא ורם על כל תלמידיו, וה' הניח לו:

והרביעי הרב הגדול המופלג בתורה וביראה המפורסם מוה' **סעדיה** נר"ו ניסן של הרב הגאון מו' שלמה זלמן הנ"ל. עזב ביתו לעת זקנתו שאלתיו פעמים רבות מדוע לא נסע לארץ הקדושה ולא ענני. פעם אחת הפצרתי בו הרבה, והשיבני אין לי רשות מן השמים. וכן הבטיח לי שיעשה פסקי הלכות מארבעה טורים בדעה מכרעת לכתוב רק דעה אחת הישרה בעיני חכמתו, בראיות חזקות ועצומות שאין להשיב עליהם. בקשתיו כמה שנים לפני פטירתו, והשיב לי פעם אחת, אין לי רשות מן השמים. אמרתי ראוי היה וכו' אלא שאין הדור נראה יפה, הלא ה' זו חטאנו לו:

לא נהנה לא במחשבתו, ולא בדיבורו ובמעשיו. כי אם מענייני דעת ויראת ה' ושבח בוראו, ואשר ימשך ממנו טובה אמיתית ותשועת עולמים. ואשר איננו מענין הזה, ביד חזקה שלחם, ובזרוע רמה גרשם מעל גבולו, גם פליטה לא היתה לו:

הזקנים שבדור, והשרידים הנגשים אל ה', השכילו קצת דרכו בקודש גם שהכירו שעניינו ענין נפלא בהחלט, והנהגתו עליונה ונפלאה. גם שידעו כי לא מחשבותיו מחשבותיהם, ולא דרכיהם דרכיו, מ"מ לא התעלמו מלשים לב על עניינו, והיו משתוקקים ונכספים לראותו פעם אחת ביום או בשבוע, למען יביטו אל פעולת ה'. והתיישרו לעמוד מרחוק נכח פניו, אולי יאר פניו אליהם ויחננם, מדי דברו בו, על כן המו מעי לו:

בכל עת רבים מעדת ה' מכל מקומות מושבותיהם, עם תורתו בלבבם, היו באים בצל קורתו להתפלל בבית מדרשו, לשמוע תהלת ה' בפיו. המה ראו כן תמהו, איך יגיע איש אל שיעור מאהבת ה' כמוהו, בהביטם כל תיבה ותיבה מתפלתו היה יוצאת מפורשת מפיו בקדושה ובטהרה, עם המחשבה טובה ויושר לבבו, נראית כאלו נתוסף לו מדע בכל תיבה, ואהבת ה' בכל מלה בלשונו. כל היום התאוו תאוה ללכת בדרכיו לעבוד את ה' מאהבה כמוהו, המה ראו והשכילו שאין כח בדורינו חזק להדבק בדרכיו וכן התבוננו היטב, שלא ישוער חק אפשרות גודל בקיאותו ודקות שכלו הן מנעוריו התורה והעבודה מחוברים בו קיום טבעי, תאות לבו נתת לו:

תלמידין הראשונים רצו בכל כחם, מיום היותם בבית מדרשו, לקרב ריחוקם, אל מקום חיותם, ולא נתעצלו בהליכתם, ולא נתייגעו במרוצתם. מפני שהרגישו בעוצם ריחוקם ממנו, וידעו כי רב מהם הדרך להגיע אל מחוז חפצם, מה טוב חלקם ומה נעים גורלם:

הראשון הוא היה הרב הגאון מוהר"ר **חיים** נר"ו אב"ד דק"ק וולאזין נר"ו. הוא היה צופה ומביט בעינא פקיחא, ביופי הדר תורתו. גם כי כחו חזק מנעוריו לן בעומקה של הלכה, וידיו רב לו בפלפולה של תורה, ובצלה התלונן. אך כרוכים היה אתו בעקב ענוה ויראת ה' כל היום. ובבואו לעמוד לפניו לשמוע מפיו דברי אלקים חיים, רוח מבינת מר אבא זצלה"ה, עברה על פני חריפותו ופלפולו, ותטהרם ובתבונתו למחץ רהבם. ומאז הביט בעיני שכלו, מה גדלו מעשיו ומה עמקו מחשבותיו בנגלה ובנסתר, תחת צל קורתו אוה למושב לו:

והשני הרב הגאון מוהר"ר **שלמה** ז"ל אב"ד דק"ק וואלקמיר חריף ובקי בחדרי התורה, ומוכתר בענוה ויראת חטא. פעמים רבות בשנה היה דופק על דלתותיו, כאשר שמע דברי אמת לאמתתם יוצא מפיו הקדוש והטהור, חשב מלאכתו שעמל בהם מספר ימי חייו, למלאכה נמבזה ונמס. ובבואו לפניו אל הקדש פנימה שאל מאתו כל דבר הקשה לו, ונתן לו די מחסורו אשר יחסר לו:

והשלישי הרב הגאון החסיד ועניו מוהר"ר **שלמה זלמן** וצלל"ה אחיו של הרב הגאון ר' חיים הנ"ל. בבואו לפניו היו כל כחותיו נכנעים. טרם נכנס לפנים מן הקלעים גם כי כל רז לא אנס ליה, אדר ענוה אדרתו, בעל ענוה ומוסר, כל מדה יקרה לא חסר, מה יקר מחכמה וכבוד שמו הטוב, אהוב למעלה ונחמד למטה. ומר אבא וצלל"ה אהבת נפשו אהבו, אהבתו נשא ורם על כל תלמידיו, וה' הניח לו:

והרביעי הרב הגדול המופלג בתורה וביראה המפורסם מוה' **סעדיה** נר"ו ניסן של הרב הגאון מו' שלמה זלמן הנ"ל. עזב ביתו

ובא לשמוע תורתו, ושמש אותו שנים רבות, ולמד ממנו הרבה, בכל יום ויום בבואו לפני המלך עם הספר, פנים מסבירות הראה לו:

והחמישי הרב המאה"ג המפורסם מו' **שלמה** ז"ל מטלאטשין מגיד דבריו ליעקב בק"ק ווילנא. כמה חיבה יתירה נודעת לו שלמד אתו זוהר וספר יצירה, וכל דבר הקשה לו בכתבי גורי האר"י ז"ל הסביר לו פנים לפי כחו ותכונת מדעו. וכמה דברים העלים ממנו ולא הגיד לו. ואחר פטירתו של הרב ר' שלמה הנ"ל, הדר ביה ואמר מדוע כסיתי ממנו דברים הכבושים, הלא בכל כחו היה ירא את ה' מנעוריו, כי פועל אדם ישלם לו:

והששי הרב הגדול החריף ובקי המפורסם מו' **צבי הירש** נר"ו מסעמיאטיץ. כחו רב בנגלה ובנסתר, שמש אותו שנים רבות, דבק בקצת דרכי חסידותו ופרישותו, וכן נאה לו:

והשביעי הרב הגדול החריף ובקי המפורסם מוה' **שלמה** זצ"ל מק"ק מאהילאב. מזויין היה במלחמתה של תורה, ירא וחרד לדבר ה', פניו פני להבים בעוז היראה והעבודה, למד ממנו הרבה ומאז הגיע אליו תלמיד ותיק היה לו:

אשריך עיר התהלה **ווילנא,** כולם למגדולם ועד קטנם קבלו קצת תועלת נפשיי, איש לפי הכנתו. וכל פעולותם בתלמוד תורה ועבודת הצדקה, שם הוא היה עושה, בעוז יראתו ותוכחתו על פניהם. כי עצתו העולה היא תקום להם עד בלי ירח. בעצתו ותוכחתו נעשו קהל גדול מרביצי תורה, מדקדקים במצות, שונאי הרבנות, מכבדי האלקים. בעשרם לא גבה לבם, כל מבקש ה' ישמח בהם. עשו תורתם קבע ועסקיהם עראי, ומלאכתם נעשה ע"י אנשי ביתם, התורה והעבודה הם לבדם עסקיהם. ואח"כ קבלו עליהם כמעט כל אנשי מדינתו. כי עיקר תוכחתו היתה אל הקרובים העומדים לפנים, להודיע גם אל הרחוקים, שלא יוציאו זמנם באפס תקוה להיות כל איש עיניו פקוחות על חלקי זמנו, לרגעים יבחננו. ושתהיה הוצאת זמנו בדברים היותר יקרים שאפשר והוא עסק התורה והעבודה, ולהזדרז בה לפעול בעוצם החריצות, כי כל השתדלות וכשרון מעשה זולת זה לא יועיל מאומה, הלא דרכי השכל בעבודת הבורא הוא רק להכיר רע של זולתו ולחנוף את עצמו. זולת התורה והעבודה מתישין כל מעללי יצרי לב האדם ותחבולותיו. וכל צמח צדקה ותהלה נראו בעירו ובמקומו, וגם הרחוקים אשר לא ראו את גדלו ואת חסידותו, השתוקקו ללכת בכל כחם בהנהגתו אשר הורה להם:

כמה מעלות טובות למקום אשר עמד שם לפני ה' בתורה ובעבודה יותר מחמשים שנה, וכמה חיבה יתירה נודעת לעיר התהלה הזאת. אשר נעשית שותפו, לקבל זיו חכמתו, וזוהר קירון פניו בכל עת, המה קבלו שיעור מהשגחתו עליהם, כשיעור השתדלותם לקרב אל הקדש לתקן ענייניהם, למען ילכו בדרך טובים:

וגם אלה לחכמים, עיר וקדיש קהלה קדושה **שקלאוו,** אנשיה ראו מבוכתם בחכמת הפלפול היתירה, אם האחד בונה ובא חבירו ומפילו. ועודם בעזרת מר אבא הגאון זצלה"ה, צפו וראו כי הוא זכה לדברים הרבה, אשר זוכה הלומד תורה לשמה, כי נגלה לו רזי תורה. ינהנין ממנו עצה ותושיה. וכל חידושי תורתו ממקור האמת נובע, מימיו נאמנים, אין בדבריו נפתל ועקש, קולע אל שערת האמת ולא יחטיא. ידעת לנבון נקל ה"ה הרב המופלג בתורה ובעבודה הנגיד המפורסם לשבח, איש חי רב פעלים, פרי קדש הילולים כבוד מו' **בנימין** נר"ו מק"ק שקלאוו. עלה למרום שבתו לק"ק ווילנא, לעשות נחת רוח ליוצרו, ותדד שנתו מעיניו, וזכה לשמוע מפיו הקדוש והטהור בלימודים. ואור תורתו יראתו נגה עליו מאז בדרכו והנהגתו. וגם על ידו נבנתה עיר התהלה ק"ק שקלאוו על תלה, קיימו וקבלו עליהם הרבה מהנהגותיו בדרכי הלימוד, ונתיבות המצות כתיקונן. הרבה מאנשי עירו ומדינתו עשו כמו הרב ר' בנימין הנ"ל, ולא עלתה בידם לקרב אל הקודש, רק להני תרי אחי עלתה וחפץ ה' הצליח בידם. ה"ה הרב הגדול המופלג בתורה ויראה משנתו שלימה המפורסם לשבח מו' **שמחה בונים** נר"ו. ואחיו ה"ה הרב הגדול בתורה ועבודה, הרועה בשושנים דעה והשכל מכל אבקת רוכל, המפורסם לשבח מו' **מנחם מענדיל** נר"ו. גם המה גבורי כח עושים דבריו, חרדים אל דבר ה' לעבדו ולשמרו יומם ולילה. המה באו בצל קורתו לעת זקנתו, כי בא השמש פנה היום לעת ערב. לנגה ברק זיו תורתו וחכמתו, ראו אור גדול. שמו לילות כימים, לגלות עמוקות מני חשך. הספיקות במשנה ובתוספתא במכילתא וספרא וספרי וירושלמי וד' טורים. הן כל ראתה עיני, ועלימו ועלי תטוף אור תורתו. והוא ז"ל שמע את קולם מתהלך בגן התורה, ומצא כונתם ומעשיהם רצוים לפני ה', הפיק הוא להם רצונו. ויותר שהיה חכם, למד דעת את העם, וחזקם ואמצם שילמדו בסדר נכון שלא ימעדו רגליהם. בראשונה הזהיר לעבוד עבודתו יתברך להיות בקי בראשונה כל כ"ד ספרים עם הנקודות והטעמים ערוכים בכל ושמורים, עד שבדק אותם בכל אלה, ועל צבאם דגל חכמת הדקדוק. וכבר בחנו פקחים ושלמים שבחכמת הדקדוק בדברם עמו, לא מצאו ידם ורגלם. שתו בצמא דבריו, ולעו טענותיהם כלא היו. ובשובם לאהליהם, ענו ואמרו מי שלא שמע דבריו, אין רואה ואין יודע. אחר צוה להיות ששה סדרי משנה שגורה בפיו, עם כללות פירושיה המפורסמות, ועל צבאה דגל גרסותיה הנכונות. תלמידיו הגדולים המה ראו כי חכמת אלהים בקרבו, כי מגודל בקיאותו ועוצם חריפותו לאמתה של תורה, הודיע חדשות אשר לא שערום אבותינו המפרשים הקדמונים והראה מדברים הנרגשים מסדר המשנה או מכפל תיבותיה, והכירו כי יודעי שרשיה ועיקריה, המה הולכים למישרים בלתי מקבלים ביאורים רחוקים:

אחך הזהיר על דרכי העיון בים התלמוד. ולעיין היטב בפירוש רש"י כי הם נכוחים מאוד למבין ובחידושי בעל תוספות ז"ל. מתנאיה שיהא ישר העיון. שונא רב הקושיות, מודה על האמת אפי' מפי תינוקות של רבן. וכל חפציו מדרך השכל לא ישוו נגד האמת כי אז יצליח וישכיל בלמודיו. ודברי חדודין צוה להמניע. גם מתלמידים החסרים, וילדים הרכים. הן אמת החריפים השלמים. כאשר שמעו דברי אמת יוצאין מפיו הקדוש והטהור, לא נותר בהן רוח, ואמרו לריק יגענו, כל מספר ימי חיינו:

ולהשלים את בני דורו, יסד בית מלא תורה. להיות אנשי תמיד עומדים על משמרתם סביב לשולחן ה', דשנים ורעננים ממקרא משנה וגמרא. והוא גם הוא היה מיסב עמהם בראש לעתים קבועים, וסדר לפניהם מעשה השולחן לכל מעשה עבודתם, איך במעט שנים ישיגו לדעת כל התלמוד ערוך בפיהם. וידעו מקור הדינים והתורות של כל ארבעה טורים בתכלית השלימות. והזהיר שלא לעסוק הרבה בפלפול אשר סופו להנטל, ולפעמים שהוא לקנתור חלילה. הוא הריסה גדולה אל רצונו יתברך כי בו תרבה הפשע ותגדל העון, ויופסד החיבור הנעים ויגורש האמת מעדת ה', והפלפול טוב לכוון אל ההלכה. וקיימו וקבלו עליהם ולמדו בחיים חיותו שמונה עשרה שנה בביתם. והוא היה נהנה מנחת רוח שנעשה רצונו הטוב. והמה בהשקפתם בזיו תורתו ערב ובקר, זכו אל תענוג הנפלא, תענוג וזיו שאין לשער. אוי לבנים שנגלו מעל שלחן אביהם זאת נחמתינו אשר זכינו לאור תורתו בביאוריו על ארבעה טורי שו"ע, ונזכה כלנו להנות מאורן. אשרי המחכה ויגיע, לאור תורתו שיפוצו מעיינותיו. לדלות ולהשקות צאן קדשים, המתאוים להנות מזיו חכמתו בנגלה ובנסתר. אין לשער רוב חכמתו, ואין להגיע עד סוף תבונתו. ואין לספר תכלית קדושתו, והליכות דרכו בקודש. אפס קצהו ספרנו מקצת תהלתו כמר מדלי. הנוטע אוזן הוא יכרה אזני לרצוע לשמוע קצת מלמודיו, היוצר עין הוא יאיר עיני להבין קצת כוונתו:

דברי בניו הבאים עה"ח וידינו נוטפות מור עובר, וארכבותינו דא לדא נקשן, וכל גופינו ינודו כאשר ינוד הקנה במים, מקדושת זכרון קדשו ושבח מעשי ידיו הטהורים:

יהודה ליב בהגאון האמיתי החסיד רבינו **אליהו** נ"ע

אברהם בהגאון האמיתי החסיד רבינו **אליהו** נ"ע